

Costin Petrescu
în dialog cu Nelu Stratone

Între Phoenix și... Le Corbusier

Prolog de Costin Petrescu

Introducere de Nelu Stratone

Postfață de Doru Ionescu, Florin-Silviu Ursulescu,
Mircea Florian

Ediție revizuită și adăugită

Treizeci de întrebări: Nelu Stratone vs. Costin Petrescu

1

Întâmplarea face să fim legați cât de cât de același cartier, Mântuleasa. Povestește-ne, te rog, despre atmosfera copilăriei și adolescenței tale, pregătirea și începuturile activităților muzicale și artistice.

Despre o copilărie nu foarte ușoară, după cel de-al Doilea Război Mondial, vrei să zici.

Începutul începutului a fost în 1947, noiembrie 26, spre ora 6 după-amiaza. Și hop încă un Săgetător, Maternitatea Filantropia.

Tatăl, fericit... A avea acum un băiat. Un urmaș! Toată familia se felicita, era fericită. Unul singur nu era prea fericit, bunicul meu din partea mamei, Scarlat, tocmai pierduse de curând, la „stabilizarea monetară”, niște geamantane de bani buni, puși deoparte pentru nepot!

I se confiscaseră și cele 2 fabrici de pielărie și accesorii, iar industriașul Malaxa, cu care era prieten și cu care colabora intens, fusese și el arestat și deposedat de bunuri. Mai rămăseseră ceva bani, dar nu prea mulți.

Hidra roșie, comunismul, se instaurase deja în România, nu știa nimeni pe atunci că avea să facă ravagii în tot Estul Europei.

Copilăria s-a desfășurat acasă, în sânul familiei. Răsfățat și nu prea. La vârsta de aproximativ 4 ani, am fost instalat la pianul familiei,

dar, din nefericire, numai pentru doi ani, resursele părinților mei fiind diminuate grav de criza de după război, iar schimbarea bruscă era total incompatibilă cu nivelul la care trăiseră până atunci. Lipsa de bani, situația dezastruoasă a țării și prigonirea comunistă accentuau dureros suferința familiei noastre, obligată să se repleze și să privească la lupă orice cheltuială... și orice cuvânt, de altfel.

Pianul, precum și multe alte lucruri de preț din casă au trebuit să fie vândute pe rând, pentru a putea beneficia de alimentele raționalizate sau care se găseau pe sub mână, cu multă dificultate. „Nu erau bani să cumperi nici măcar lapte”, îmi povestea mama mai târziu.

În acest context, spre marea mea deziluzie, oprirea lecțiilor de pian devenise inerentă. Ca să nu mai pun la socoteală și „sportul” destul de atrăgător la vârsta aceea, denumit „aruncarea ochelarilor pe dulap”, sport neapreciat, firește, de prea severa-mi profesoară de pian, inclusiv de ai mei, mai ales pentru deficitul financiar aferent! Acest „spectacol” care avea loc la unele din lecțiile bisăptămânale a fost întrerupt brusc chiar de mama, cu toată bunătatea ei sufletească, talentul și elanul ei artistic, probabil călcându-și chiar pe conștiință. A fost înlocuit, cu mai puțin succes, de lecțiile de franceză, de data asta însă, cu o domnișoară tânără fandosită, dar drăguță, fiica unor cunoștințe ale familiei noastre.

Mama, care cânta puțin la pian, avea voce foarte bună și făcea parte din corul Radiodifuziunii Române, dar mai ales din corul Bisericii Armenești, cu care noi eram vecini pe Bulevardul Carol. Era o soprană talentată. Îi plăcea foarte mult și să croșeteze, era o iubitoare de dantele fine și tapiserii – probabil, moștenire de la bunica mea, Matilda.

Despre tatăl meu ați aflat câte ceva din prologul virtual al cărții: era inginer, un tip redutabil, inteligent și cu îndemănare deosebită. Avea niște mâini extraordinare – o moștenire de care am putut să mă bucur și să profit toată viața mea, îndemănare care s-a

transmis, de altfel, și fiicei mele, fapt util demonstrat mai târziu. Era foarte ordonat și foarte cartezian. La el, programul de lucru, respectarea agendei de lucru erau mijlocul principal și esențial de a-și trăi viața. La moartea bunicului meu, Cezar, tata a preluat afacerile acestuia, dar numai pentru câțiva ani, până la venirea noului regim, care distrugea tot ce însemna inițiativă particulară și liberalism. Atelierele lor de mecanică auto și vulcanizare, precum și cele de țesături au fost imediat naționalizate, iar tata, hărțuit de Securitate, s-a văzut obligat să se resemneze cu slujbe precare, căci o origine „nesănătoasă” era extrem de periculoasă și atrăgea după sine persecuția și excluderea din societatea nou creată. Compromisurile majore pe care a fost obligat să le facă atunci, pentru binele familiei, l-au urmărit pe tata toată viața.

Mama era foarte atentă cu mine, se ocupa de inițierea mea culturală încă din copilărie, ducându-mă la diferite spectacole pentru cei mici, fie că era teatrul de marionete Țândărică sau teatre unde se jucau piese cu basme pentru copii, cu decoruri superbe, muzici și regii cu lumini spectaculoase și cu actori foarte buni, care ne transmiteau și ne învățau emoțiile acelea primordiale ale creației și actului artistic.

Începuturile întreprinderilor mele muzicale în ale „percuției” la vârsta aceea fragedă, când iubim mult basmele și poveștile, apar într-un context foarte bine definit.

Bona mea, Nana, o basarabeană get-beget și excepțională pe mâna căreia eram în grijă, se ocupa și de partea gastronomică a casei, utilizând o bună parte din timp bucătăria echipată *à l'ancienne*¹, cu tot ce trebuia.

Și printre acest „tot ce trebuia” existau, evident, superbele castroane și caserole metalice de diferite dimensiuni și materiale, și mai ales... de diverse și minunate timbre și sonorități! Mai trebuiau niște bețe, care existau și ele din abundență, sub forma unor

¹ „Ca pe vremuri”, în fr. în orig.

linguri deja cu vechime în ale „creației” culinare, și „concertele” aproape zilnice începuseră să se manifeste. Și iată, astfel, la cei 4 ani, inițiativa mea creatoare cred că se profila destul de redutabilă!

Primul meu spectator a fost deci bona, care, prin acceptarea interpretărilor ultra-sonore și „chiar îndemânatică”, zicea ea, mi-a încurajat performanțele „infantino-percutive”, probabil promițătoare, de vreme ce chiar ea nu-mi interzicea să le produc! Cred că erau un fel de „solouri” scurte, dar și „acompaniamente” la difuzoarele specifice „radioficării” Bucureștilor, acele cutiuțe magice ajunse la fiecare în casă, cu un singur post, și ăla cu programe radiofonice în mare parte comuniste, bineînțeles.

Dar iată că într-una din zile a apărut în casa noastră, adusă de tata, o mobilă ciudată, mare și grea. Era o altă „cutie magică”, la care se puteau asculta emisiuni radiofonice, precum și discuri, pe atunci din renumitul material „ebonită”, rulate la superbul pick-up automat, prevăzut cu o doză electrică având... ace, imaginați-vă! Era faimosul „His Master’s Voice” american, moștenit de tata din familia lui. Erau multe discuri cu muzică americană, foxtrot, tango, cha-cha-cha, rumba, muzici ritmate la modă, pentru dans, în general. Dar mai erau în colecție și multe discuri de operă și muzică simfonică, clasică și chiar câteva cu muzică românească din anii 1920–1930. Nu prea aveam voie să ating acele discuri, ascultam ceea ce se punea în casă. Pentru mine era începutul... Curiozitatea întrecea orice margini.

Plăcerea cea mai mare o aveam când mama organiza unele aniversări dansante la noi, cu muzică bună, cu o gașcă destul de mare de prieteni veseli, în vastul apartament de la etajul 1, din Bulevardul Carol nr. 59. Câteodată muzica era acompaniată de șampanie și de gustări alese. Ei dansau și eu mă găseam de multe ori printre picioarele lor, participând la ritmurile acelor plăceri mondene. Ai mei locuiau cu bunica Matilda, mama mamei, apartamentul fiind foarte mare.

După 1948, blocul unde locuiam a fost naționalizat și, la câțva timp, după ce din proprietari deveniserăm chiriași, a fost introdusă peste noi familia unui maior de securitate, conform noilor dispoziții „claipe peste grămadă”! Ei, fericiți; noi, frustrați și înghesuiți penibil... Trebuia să te supui noii orânduiri, altfel te putea aștepta și pușcăria.

Holul apartamentului, baia, culoarele au devenit comune. „Comunul” s-a instalat peste tot. „*Liberté, égalité, fraternité*”, principii deja cunoscute de mult de la „verii noștri” francezi, s-au instalat atunci într-un mod aberant și opresiv, definitiv și paradoxal, în case, în oameni, în societate, în spirit, în aer.

Bunicul Scarlet se prăpădise, afectat serios de câțiva ani de detenție și mai ales de un accident grav survenit la ruperea unei pasarele pe un vapor, în portul Constanța, cu ocazia unei vizite de lucru, când a suferit amputarea unui picior și fixarea unei proteze din lemn, al cărei scârțâit ritmic și bizar îl auzeam când se mișca în preajma mea. Mersul acela șchiopătat crea un adevărat ritm repetitiv, pentru care aveam să imaginez, mult mai târziu, o piesă de percuție suprarealistă denumită sarcastic *Tristețea protezei exotice*.

Concertele la caserole – care continuau însă – nu erau singura mea activitate timpurie. Ele se suprapuneau cu programul de la „grădinița”. Grădinița însemna: costumaș de catifea verde de China, cu șosete albe groase și pantofiori negri, iar vara, șpilhozen și cămașă cu guler rotund, toate confecționate la croitoreasa mamei, ciorapi albi din bumbac și săndăluțe din piele. Mai era și ghiozdănașul din tablă cu mâner și colorat, necesar la transportul penarului și al faimosului sandviș, o chiflă cu unt și vestita șuncă de Praga, o reminiscență rară „burgheză”, care avea să dispară cât de curând.

Amplasată lângă Biserica Sfântul Silvestru, parohia noastră, grădinița a fost benefică, mi-a adus cunoașterea comunității, a

grupului și a prieteniei adevărate, căci de acolo au intrat în viața mea două personaje care s-au intersectat cu evoluția mea viitoare...

La grădinițele de atunci nu existau nici cele mai simple și strict necesare instrumente muzicale, mai ales de percuție, care să-ți dezvolte simțurile muzicale ritmice și melodice. În schimb, castanele căzute pe străzi, de toate felurile, mici, medii sau borțoase, erau preferința mea pentru executarea unor întregi trupe de ciudate „animale și personaje”, asamblate cu boldurile cu gămălie ale mamei și staniolul bomboanelor de ciocolată (pe care le degustam eu, bineînțeles). La asta se adăuga și plastilină gri, care întregea creaturile într-o adevărată artă sculpturală.

În perioada aceea a copilăriei, ai mei făceau excursii în țară, cu mașina lor, un Jaguar Mark IV decapotabil, rămas ca prin minune în posesia noastră, bine întreținut de tata, priceput mecanic. Îmi aduc aminte vag de plimbările noastre pe la mănăstirile din Moldova sau prin alte locuri minunate din țară, pe care, mai târziu, aveam să le aflăm de la mama din povestirile ei: Sinaia, Cheile Bicazului, Brașov, cetățile fortificate din Ardeal, Valea Oltului, a Prahovei, a Jiului etc. Probabil că în subconștientul meu se năștea atunci dorința de aventură și voiaj, dar și de contemplare a naturii și a frumuseții peisajelor, lucru care avea să se concretizeze în mai multe perioade din viața mea, întregindu-mi gustul pentru artele primordiale. De altfel, și în perioada următoare a învățământului primar, când mergeam în vacanță, în excursiile organizate de școală, cu băieți și fete, am beneficiat de superbe tabere de la munte, la Cheia, la Muntele Roșu, la Bran, Râșnov și altele, cu fabuloasele amintiri despre colegi și evenimentele petrecute acolo, de la culesul de afine și concursurile sportive până la serbările de seară în jurul focului. Vestitul foc de tabără! Nu eram chiar *scouts* [„cercetași”], dar ceva destul de „asemănător”. De altfel, cuvântul dispăruse, considerat a avea o conotație religioasă sau partinicaliberală de cele mai multe ori, însă solidaritatea, întrajutorarea și

respectul rămâneau în continuare noțiuni de bază pentru construirea fizicului, mentalului și spiritului nostru. Despre ce spirit era vorba, în perioada aceea, în cele mai multe cazuri, o știam însă cu toții.

1954. Doi ani au trecut repede, așa că a venit și vremea începerii școlii primare.

Bineînțeles că a fost aleasă Mântuleasa, chiar pe strada cu același nume, la nr. 7, în cartierul nostru și lângă cel armenesc, la câteva străzi de Bulevardul Carol, unde locuiam. Era o școală primară cu tradiție, cea mai veche din București.

Școala a debutat cu o iarnă teribilă, nemiintâlnită în România de „o sută de ani”, așa cum se zicea, în așa fel încât, în 3 februarie 1954, eu și cu prietenul meu de la etajul 3, Telu, ne dădeam cu săniuța pe derdelușul de zăpadă bătătorită care se formase în curte până la balconul livingului nostru la etajul întâi! Circulația și totul în București erau paralizate, se circula ca printr-un labirint cu ziduri albe, norocul făcea însă că școala era destul de aproape. În perioada aceea a și fost închisă câteva zile.

La început, mă ducea mama, care avea grijă dimineața de vreme să-mi prepare micul dejun și să mă aranjeze în costumul special, din stofă albastru-închis, cu cămașă albă cu gulerul pe afară și cu o fundă-papion, cerut de regulamentul școlar al epocii. Colegii mei erau îmbrăcați aproape toți la fel, cu toate că difereau materialele și croiala. Pantalonii erau scurți sau lungi, în funcție de sezon. Pe mâneca stângă a hainei aveam cusută o bucată mică de pânză închisă la culoare cu numele școlii. Era faimosul „număr matricol” (!) impus de regulament, care, din fericire, cu timpul, la liceu, a devenit detașabil, prin grija și abilitatea mamelor noastre, căpătând patru clipsuri de fixare, „invenție” benefică pentru a-l putea scoate de pe braț când mergeam pe stradă și nu doream să fim reperați de la ce școală proveneam. Eventual, în timp ce făceam vreo prostioară!

În primii doi ani, erau mulți băieți și doar una, două fete. Inițial, școala fusese de băieți. După aceea, s-au introdus reguli noi, cu clase „mixte”, cu băieți și fete laolaltă, inițiativă care avea să se dezvolte și să se generalizeze peste ani – bună ori rea, după cum consideră fiecare în parte... Această mixare școlară a avut însă ca urmare schimbări multiple și adânci în evoluția societății, nu numai românești, în dezvoltarea relațiilor umane, în schimbările intersexuale. Și, de ce nu, în chiar discutata discriminare „*homme/femme*”, în perena controversă despre egalitatea dintre cele două sexe. Nu mai intru în detaliile subiectului, dar pot să vă spun că apăruseră câteva puștoaice foarte atrăgătoare la școala Mântuleasa, unele chiar la mine în clasă. Printre ele, câteva evreicuțe, Lia, Floretta, Wanda, foarte finuțe, frumoase, simpatice și, mai ales, cu niște case superbe, unde, la aniversările lor, eram invitați câțiva „aleși” – ziceau ele –, pentru a ne juca, asculta muzică, dansa, degusta și savura tot felul de mici sandvișuri și acele *amuse-gueule*¹ făcute de mamele lor, mame tinerele, care, la rândul lor, erau „destul de apetisante”... (îl mai auzeam eu câteodată pe tata, povestindu-le prietenilor lui!).

Petrecherile de la verișoară-mea Mihaela, pe la nouă ani, fiica altei surori de-ale tatei, erau total diferite. Acolo eram mult mai mulți. Mergeam cu mama, pentru că era o distanță destul de mare până în zona Mănăstirii Cașin, unde stătea ea. Aceste faimoase „ceaiuri”, cum li se spunea pe atunci, care aveau loc la diverse ocazii, îmbrăcau de multe ori forma unor carnavaluri, la care ne deghizam în diferite personaje, mai mult sau mai puțin „caragialești”. Acolo eram în largul nostru pe o terasă imensă, ce dădea spre un parc, unde aveam muzică pentru dans și gustări alese, pregătite chiar de mătușa mea, talentată în ale patiseriei tradiționale. Ne amuzam până spre seară, neobosiți, alergându-ne și tachi-nându-ne în casa imensă, mobilată florentin, glisând pe parchetul ceruit, acoperit parțial cu covoarele acelea groase persane, printre

¹ „Aperitive”, în fr. în orig.

largile și catifelatele fotolii și canapele. Părinții, care aduceau și luau copiii, stăteau la o cafeluță în micul salon, aproape de intrare. Aici au început adevăratele flirturi, cu atrăgătoarele colege ale vară-mii, toate în clasa a treia, Lisetta fiind de departe cea mai drăguță, cu corpul ei frumos și suplu, de care mă îndrăgostisem la prima întâlnire, la primul „bal”. Cu toate că încercam discret s-o „înghesui” prin diferite colțișoare ale unor camere, ea era prea serioasă și distantă și mă obliga de fiecare dată să abandonez tentativele mele, chestie care se solda cu o tristețe fără margini, consolată scurt, în doar două zile, de dominantele mele preocupări artistice și sportive. Totuși, insistențele mele telefonice și-au arătat roadele la următoarea întâlnire, când Lisetta m-a lăsat s-o strâng în brațe, la dans, și chiar s-o sărut... pe obraz. Uau, ce cucerire! Aflasem însă de la vară-mea că nu eram eu singurul pretendent la acest personaj deosebit și, în plus, nici nu învățam la aceeași școală. Așa că „ochii care nu se văd se uită”, aveam să aflu pentru prima oară, la prima mea „dragoste”, nebanuind, de altfel, că la unele dintre următoarele avea să se întâmple același lucru.

Să revenim la școală. Aceasta se desfășura doar la parter, într-o construcție solidă și împărțită în două corpuri distincte. Corpul principal mai mare, cu fațade decorate cu stucatură și elemente de început de secol, construit în 1826, se întindea de-a lungul străzii Mântuleasa, fiind protejat de curtea plantată din față, care avea un gard înalt, frumos dantelat, din fier forjat. Te primeau câteva trepte largi din piatră și apoi, printr-un vestibul generos de intrare, ajungeai în holul foarte mare, pătrat, cu mozaic decorativ pe jos. În jurul lui gravitau patru săli de clasă, destul de mari, prevăzute cu bănci cu pupitru și locuri pentru călămară, foarte vechi, din lemn lustruit de timp și atacat pe alocuri de carii, cu podiumul imens al catedrei, din scândură finisată, și cu o tablă neagră pe peretele din mijloc, parcă supradimensionată. Deasupra ei trona un tablou cu fotografia unui personaj funest, un fost

„ciocănar” la căi ferate și pușcăriaș la faimoasa închisoare Dof-tana, tablou care îl înlocuise de câțiva ani pe cel al Maiestății Sale regele Mihai. Devenit peste noapte „tătucul și conducătorul României”, cu ajutorul rușilor, prezent peste tot și agățat pe toți pereții, tovarășul Gheorghiu-Dej parcă certa zi și noapte atenția privitorilor și îi îndemna patetic către iluzia nefericirilor ce aveau să vină. Podeaua era din parchet vechi, cu lamele mici în coadă de rândunică, uzat în cea mai mare parte. Scârțâia. Mai erau acolo și niște dulapuri-vitrine, din lemn cu sticlă, tot vechi, cu cheie, ce conțineau material didactic, precum și dulapuri-caziera, unde țineam ghiozdanele. Hainele erau agățate într-un cuier lung din lemn și metal așezat în fundul clasei.

Am remarcat imediat că pupitrul băncilor și blatul catedrei sunau foarte bine când le loveam cu degetele și dosul palmei, ritmurile mele fiind încurajate destul de „tribal” de câțiva admiratori care simțeau nevoia să mă „acompanieze”. Evident, asta se întâmpla în recreații.

Ușile și glasvandrurile de peste tot erau prevăzute cu geam de cristal bizotat, ferestrele claselor erau foarte mari și înalte, ajungând chiar spre tavanul încăperilor. În zilele cu soare, școala era inundată de lumină, spre fericirea noastră, dar scotea în relief, neplăcut, materialele de proastă calitate, de un gust dubios, utilizate la pereți, tavane, coridoare și toalete de tovarășii puși pe renovarea școlii după război.

Iarna, școala se încălzea cu sobe cu lemne și cărbuni, niște sobe vechi, mari, ce trădau o renovare de calitate inferioară. De multe ori, lemnul nu era disponibil când trebuia, paltoanele noastre ne amăgeau cumva suferința în timpul orelor friguroase. Gazele au fost instalate în școală către sfârșitul ciclului meu acolo. Corpul cel mic, detașat de cel principal, în spatele stabilimentului, era mai „sărac” și adăpostea câteva clase cu suprafețe mai mici și un grup sanitar vetust, de altfel, și neîngrijit.

Vasta curte exterioară de recreație și sport, asfaltată, înconjura construcțiile, lăsând să se dezvolte pe lateralele acestora câteva spații verzi neîngrădite, dar și neîngrijite, unde niște castani bătrâni, mari și umbroși, completau imaginea locului. Castaniiăștia renumiți ai Bucureștiului se găseau, de altfel, și pe întreaga stradă Mântuleasa, declarată mai târziu monument istoric, fiind amintiți și în câteva opere ale imensului Mircea Eliade, care el însuși studiasse câțiva ani la școala aceasta, la începutul Primului Război Mondial. Mai târziu, am avut plăcerea sublimă să citesc din cărțile marelui filosof, să mă îmbăt și să învăț din imaginația sa fantastică, strălucitoare și debordantă. El și unul dintre viitorii mei prieteni, Dorin Liviu Zaharia, aveau să-mi deschidă, pentru prima oară și doar peste câțiva ani, apetitul căutării și iubirii, al descoperirilor, necunoscutelor, aventurilor... Dar și pe cel al credinței!

În pauzele „scurte” sau după cursuri, băteam mingea în această curte – organizați ad-hoc în două echipe, fiecare cu susținătorii ei pe margine – și nu ezitam, când mingea se dezumfla destul de des, căci era o vechitură mică din piele, să utilizăm chiar niște bucăți de asfalt, spre nemulțumirea evidentă a mamelor care se ocupau de lustruirea pantofilor noștri în fiecare seară.

Vestitele „careuri de pionieri”, cu tot felul de anunțuri și cântări patriotice, pe care le făceam în aceeași curte, necesitau două trompete și două tobe. De pionier, bineînțeles. La trompete erau doi colegi dintr-o clasă mai mare, iar la tobe, agățate de gât, cine altul decât eu și un coleg de clasă, Costel. Istoria vieții și destinul ne-au împrietenit și chiar mai mult... peste niște ani aveam să devenim doi bateriști cunoscuți, fiecare cu drumul său.

La „careu”, noi aveam de „cântat”, din când în când, câteva părți ritmice care se suprapuneau peste corul școlii. Cântam și cu gura în același timp. Ne descurcam de minune.

La Mântuleasa am trecut cu bine prin cei patru ani, primii pași în învățătura generală. La numeroasele materii pe care le

aveam, una dintre marile plăceri și atracții o reprezenta caligrafia, materie la care tata mă ajuta din plin, el însuși având o mână bine instruită și exersată. Tata avea un scris excepțional și aproape un cult pentru calitatea cernelii, a tocului cu peniță de argint, evident, aduse din străinătate. Caligrafia îți unduia mâna, ți-o conducea, îți dădea senzația unei mângâieri, senzația controlului fin al peniței și al cantității de cerneală pe care o depuneai cu grijă pe hârtia aceea virgină și dornică de folosință... Era un ritual. De aici probabil că a apărut și înclinația mea vădită pentru desen, devenită pasiune mai târziu, o ramură adiacentă în arborele vieții, care se profila deja la cei opt, nouă ani pe care-i aveam atunci.

La școala primară apăruseră, desigur, și personaje de la grădiniță, unul dintre ele – nici nu bănuiam la acea vreme – avea să-mi devină foarte bun prieten, un prieten de-o viață, cum se spune. Porecla lui era Ciupi. Vestitul medic Adrian Mircea Pop. El avea să se remarce ca unul dintre cei mai mari medici ecografiști din țară. Locuia tot pe Carol, la intersecția cu Calea Moșilor, în blocul de vizavi de noi, într-un superb și generos apartament, unde descindeam în bandă, de câte trei sau patru, după școală și făceam campionate de ping-pong pe masa mare, cu cristal, din sufragerie, culminate, adeseori, cu tot felul de năzdrăvănii și jocuri băiețești, cum ar fi fugăritul și de-a v-ați ascunselea prin casă.

Între timp, mai precis în zilele libere ale tatălui meu, au apărut așa-zisele „ore” de desen la mătușa Zoe, sora lui cea mare, cu mână bună, așa cum am descris în prolog, la desen și acuarelă. Atunci când se putea, tata mă lăsa chiar o zi întreagă la *tante Zozo*, în casa ei cochetă de pe lângă Foișorul de Foc, cu o superbă curte și o grădină cu plante deosebite. Pe o masă mică art deco din fontă îmi pregătea diverse montaje de naturi moarte, plus câteva foi de hârtie de desen, pe care, cu creion negru, trebuia să exersez, să învăț să construiesc, să desenez... Dânsa îmi arăta

din când în când cum și ce trebuie să fac. Creionul trebuia să fie ascuțit în permanență cu ascuțitoarea special destinată.

Nu aceeași atmosferă intimă domnea la mine acasă, unde blocul interbelic în formă de U, vechi, cu trei etaje și elegant în care locuiam adăpostea o curte mare comună, cu grădina amenajată *à l'anglaise, paysager*¹, și cu renumita cișmea decorativă din fontă în mijlocul ei. Erau și niște băncuțe din lemn, acolo unde seara, spre asfințit și după lăsarea întunericului, ne strângeam câțiva copii, prieteni din imobil sau vecini, fete și băieți, să ne jucăm, dar bineînțeles cu părinții „aferenți”, care ieșeau să ne observe și mai ales să savureze parfumul special de seară al florilor udate proaspăt de „tanti” Catrina, portăreasa blocului. Cel mai frumos era mirosul de regina-nopții, care, de multe ori ne acompania până în casă.

În mijlocul acestui „părculeț” exista un element ciudat: un arbore japonez în formă de ciupercă, având o coroană deosebit de deasă și un trunchi viguros, cu ramuri solide, protejat de un grilaj simplu metalic. Grilajul era scara noastră de acces la „platforma” de observație a „pachebotului”, partea cea mai de sus, de unde, prin niște binocluri „speciale” executate din oase mari de vacă, golite, lustruite și vopsite, scrutam orizonturile curții, ale balcoanelor și ferestrelor, plus mișcarea pisicilor care animau acest tablou virtual...

La nașterea mea, tata sădise un dud exact în mijlocul pastilei verzi, cu iarbă, din partea pavată a curții, împrejmuită cu borduri din piatră albă. Peste doar câțiva ani, savuram dudule albe și dulci ale acestui arbore cu creștere rapidă. Erau și duzi negri, mult mai mari, în curțile vecine, unde ajungeam cu greu, pe niște ziduri foarte înalte și periculoase, dar prevăzute de noi ingenios, cu diverse sfori groase, legate și împletite, pentru a ne ajuta la escaladare. Din curțile vecine și de pe alte garduri, dintr-unul într-altul,

¹ „În stil englezesc, peisagistic”, în fr. în orig.

puteai să ajungi chiar la blocuri puțin mai îndepărtate; totul avea aerul unei mici expediții arboricole, zburătoare... Expediția băieților năzdrăvani!

Aveam să descopăr mai târziu că năzdrăvănia aceasta chiar exista într-o altă conjunctură, pe alt meridian, împlinită chiar de „baronul din copaci” al lui Italo Calvino, baronul acela filosof și arboricol. Era clar că ceea ce mi se întâmpla atunci făcea parte din „povestea” în care intrasem. Ea mă aștepta și deja era „prevăzută”!

Tot în această curte, într-un garaj vechi unde tata își ținea motocicletă, erau și câteva biciclete, printre care și a mea, una mai mică, cu care făceam ture nenumărate împrejurul dudului, la întrecere cu prietenul meu, Telu, căci nu aveam dreptul să circulăm pe stradă în acea vreme.

Joaca după școală se continua și cu superbul ascensor din lemn, cu uși batante și panouri laterale prevăzute cu cristale șlefuite și mânere originale turnate din bronz, funcționând într-o „cușcă” decorată impresionant, din fier forjat, amplasată în mijlocul scării monumentale ce o înconjura pe cele trei etaje. Era un du-te-vino vertical permanent, un amuzament interzis, dar posibil.

La parter, în spatele cabinei strălucitoare, am pândit-o într-o seară pe Titina, fetița de la etajul 2, foarte drăguță, dar mai mare ca mine cu câțiva ani, de care mă îndrăgostisem subit chiar la vestita bancă din grădina „fermecată” a curții blocului. Împlineam în ziua aceea 10 ani și mi-am spus că trebuie să-mi ofer și eu un cadou. Atât i-a trebuit Titinei, să intre în cabină. Eu, hop, într-o secundă după ea, ascensorul nici n-a demarat bine că m-am și repezit la îmbrățișări și sărutări! Elanul și emoțiile mele au fost răsplătite din plin cu niște... palme arzătoare puternice, urmate de câteva stele verzi, cum nici tata nu știa să mi le administreze, nici măcar în clipele cele mai enervante pe care i le ofeream. Destul de des, e adevărat. A oprit ascensorul la etajul întâi și m-a îmbrâncit afară din cabină. Buimăcit, mi-am găsit alinarea imediat pe

holul etajului, la intrarea în apartamentul nostru, unde, într-un colț, erau câteva vase mari de plante, goale. Erau rotunde, din tablă de alamă decorată, și sunau excepțional, după mine. Aveam două linguri de lemn ascunse în spatele lor, pe care le foloseam din când în când, ca să „zdrăngănesc”, așa că m-am „răzbunat” pe săturate. Uite așa, ca să mă descarc.

După câteva minute, când am vrut să cobor, cine credeți că era în spatele meu și asista la acest show suprasonor, expresiv, trist și dezolant. Era chiar ea! Titina mea cea dorită, devenită în scurt timp primul meu fan absolut la „spectacolele” secrete, private, pe care le dădeam în bucătărie sau în holul etajului.

Tot în blocul nostru exista un domn violonist la Filarmonica de la Ateneul Român, care era gras, elegant și „prețios” și care locuia la etajul doi, deasupra noastră. Nenea Sandu „scârțâia” mai toată ziua la vioară, repeta nenumărate pasaje ce răsunau în toată curtea. Mă lăsa să urc la el, în apartament, și îmi povestea despre ce cânta. Se simpatiza cu tata și deseori ne invita pe toți trei la concertele de la Ateneu, unde, pentru mine, se deschidea o altă zonă de cunoaștere și de identificare. În afara superbelor concerte și sonorități, a întregului spectacol grandios și emoțional pentru mine, aveam să aflu mai târziu informații interesante în ceea ce mă privea.

Intrarea din spate a apartamentului dădea pe o scară de serviciu, care mă cobora direct în curte, accesul era simplu și utilizat din abundență, scara fiind și un loc de „ascunzătoare” pe unde se ajungea în beci și pod, în ciuda *mont-charge*¹-ului pentru alimente, aparat nefuncțional, dar un bun loc de distracții.

În pod, unde bona mea, basarabeanca Maria, botezată de mine Nana, avea o cămăruță mansardată, urcam foarte des. Era un geamlâc acolo, de unde priveam de la înălțime acoperișurile vecine sau îndepărtate, din tablă ori din țigle; mă fascina imaginea

¹ Ascensor folosit pentru transportul greutăților, precum și al alimentelor, într-o locuință, în fr. în orig.

aceea plonjată, unde grădina noastră apărea în toată splendoarea ei, cu micile alei și petele de flori colorate... Îmi mai plăcea și cămăruța aceea a ei, cu câteva lucruri vechi, cu tavan de lemn, cu icoanele spre răsărit, cu laviță într-un colț și cu mirosul specific nedeterminat. Se zicea că era miros de fată bătrână, așa cum aveam să aflăm mult mai târziu, spre amuzamentul meu, de la „golanii” de cartier.

Nana mă iubea foarte mult și îmi făcea toate plăcerile. Ea mă știa pe dinafară, mă lăsa să fac prostioare, fără să-i spună mamei, mă ducea și mă lua de la școală, îmi făcea cartofi prăjiți, mergea cu mine la patinaj în Cișmigiu, unde mă trăgea pe gheață cu o curea de la pantalonii tatei și multe altele. Tata și mama se purtau foarte frumos cu ea, dar o țineau la oarece distanță. De multe ori, surprindeam în privirea ei o tristețe ascunsă. La sfârșitul școlii primare, a plecat în noua republică moldovenească și n-a mai revenit... La un moment dat, a trimis o scrisoare alor mei, prin care îi anunța că nu se va mai întoarce, că își regăsise familia acolo și că intra și ea într-o nouă viață. Ce bine pentru ea, ce păcat pentru mine! Am suferit mult o perioadă, nu numai eu, dar și mama, care, de atunci, trebuia să se implice în treburile curente casnice. Era greu să găsești și să ai o femeie în casă, mai ales una rară, ca Nana, care parcă făcea parte din familie.

Conform exigențelor tatălui și cu acordul meu (!), înscrierea la Palatul Pionierilor, instalat pe atunci la Palatul Cotroceni, la anumite „cercuri manuale” – „mâini îndemânaticе”, cum li se spunea – era o condiție sine qua non pentru instruirea la o vârstă primară, drept pentru care au fost alese imediat cercurile de aeromodelism și de fotografie. Aceste adevărate „ateliere” mi-au deschis în mod cert apetitul alegerilor de mai târziu: „construcția și imaginea”. Aeromodelele se construiau din lemn de balsa, un lemn exotic, foarte ușor, și cereau îndemânare și precizie. Modelele chiar trebuiau să zboare, să planeze, implicându-te astfel

într-un fel de responsabilitate tehnico-virtuală. Din când în când aveau loc și mici concursuri între noi, elevii, sub îndrumarea instructorului, în frumosul și imensul parc al palatului, plăcerea cea mare fiind, evident, să-ți vezi aparatul funcționând și să obții un loc cât mai important în acest *challenge*¹ colegial.

La cercul de fotografie, atât fotografierea propriu-zisă, cât și tehnicile concrete de reproducere pe hârtie a imaginilor reprezentau o adevărată inițiere în zona mirifică a artelor. Benefica achiziție a acestui curs mi-a educat ochiul, mintea, decizia, căutarea, îndemânarea, răbdarea. Îmi aduc bine aminte că, în cei doi ani petrecuți acolo, am luat și un premiu pentru o fotografie de peisaj, alb-negru, efectuată în curtea palatului, cu o încadrare elegantă, cu ajutorul tatălui meu, și cu care m-am mândrit ceva vreme. Fotografiile numeroase pe care aveam să le fac în întreaga mea viață, de toate genurile, sunt convins că s-au alimentat din această perioadă extrem de benefică, petrecută la acel vechi palat strălucitor, monarhic, el însuși o armonie construită de „niște” oameni, care făcea parte dintr-o frumoasă poveste în care aterizasem pentru un timp...

Vacanțele în perioada școlii primare erau, de fapt, una singură. Cea de vară, de trei luni. Crăciunul și Paștele erau interzise, în consecință nu existau vacanțe de sărbători. Nimeni nu putea să aibă vacanță de Sfintele Sărbători. Și nici de alte sărbători religioase, de altfel!

Părinții mei aveau grijă ca vara să mergem la mare, la Constanța, acolo unde aveau un prieten grec, cu o casă mare și primitoare în *downtown*², nu departe de plajă. Era bine să iei soarele direct de la malul mării, soare „hrănitor” și sănătos, mama având mai mult decât taică-meu acest cult al vacanțelor marine decât montane. Casa era răcoroasă, îmi aduc aminte, cu draperii somptuoase, închise la culoare, iar pe jos cu un superb caroiaj din marmură deschisă, cu

¹ „Întrecere”, în engl. în orig.

² „Centrul orașului vechi”, în engl. în orig.

caboșoane negre, răsplătind parcă întoarcerea noastră de la plajă, pe căldurile acelea, câteodată supertoride. În cele 3 săptămâni petrecute acolo, când mă transformam într-un veritabil *pied-noir*¹, căci aveam un ten destul de rezistent, erau incluse și plimbările pe litoral sau ieșirile la restaurante. Nu erau foarte multe, dar ai mei știau să le aleagă pe cele mai bune. Prețurile, în fine, nu erau exagerate, așa că la prânz și seara eram desfătăat cu mese destul de acceptabile și pe placul meu. Cazinoul din Constanța, de pe faleză, faimos pe vremuri, făcea parte din aceste alegeri, în general seara; acolo se și dansa și venea lumea mai bună. În anii aceia, prin 1953 (aveam 5 ani), restaurantul cazinoului mai păstra urma atmosferei vechi interbelice, atât din punct de vedere al decorării interioare somptuoase, elegante, cât și al serviciului de restaurant. Acolo părinții mei se întâlneau cu diverse rude sau cu prieteni veniți și ei în vacanță, la mare, se reuneau seara într-un grup simpatic și vesel, la niște mese rotunde mari, la petreceri bine „udate”. Masa se termina, bineînțeles, cu vestitul profiterol, spre culminarea plăcerilor mele, deja gurmande la vârsta aia, și nu numai. La Cazinou era și o orchestră foarte bună de café-concert și muzică de dans, care îmi producea o atracție deosebită de câte ori mergeam acolo. Într-o vară, am fost fascinat în primul rând de toboșar, un vrăjitor, nu mai văzusem un astfel de personaj niciodată. Era ca un magnet pentru mine.

Într-o seară, la masă, erau și nașii mei de botez, care, din întâmplare, îi cunoșteau pe câțiva muzicanți și mai ales pe șeful lor, chiar pe bateristul cu pricina, și cu care erau prieteni. Cum era obiceiul, încă de pe atunci, să inviți băieții la un șpriț în pauză, nașul meu, știind de „concertele” mele (nepublice încă) la caserolele familiale, de talentul și înclinația mea, l-a invitat în pauză pe amicul Sergiu să vină la noi la masă. Era vorba nici mai mult, nici mai puțin de fenomenalul Sergiu Malagamba, figură mondenă extravagantă,

¹ Algerian de origine europeană, în fr. în orig.

mare muzician, venit pe litoral să cânte la Cazinou împreună cu o gașcă de instrumentiști de la „Constantin Tănase”, faimosul teatru de revistă bucureștean. Din vorbă în vorbă, mai în glumă, mai în serios, Maestrul a propus să-mi dea un test chiar acolo, rapid, la fața locului, ce mai tura-vura... A pus mâna pe o linguriță, mi-a zis „Puișor, ia fă și tu așa!” și a bătut rar în masă un ritm: tam-ta-tatam-tatata. Emoționat, dar plin de curaj, am încercat să bat și eu în masă același ritm. Sergiu din nou, mai complicat: tam-tata-tam-tatata-tam-tam. Eu, hop după el. În fine, după alte câteva ritmulețe diferite, maestrul a culminat cu ceva mai complicat, care, după audiție și în mod surprinzător, l-a pus pe un râs frenetic, cu mângâieri prietenești de rigoare, prin părul meu cel creț.

Îl cucerisem cred, trecusem testul cu succes. S-a întors către nașul meu, ciocnind un „șpriț de vară”, și i-a zis:

— Țsta ajunge mare toboșar, trebuie neapărat să se apuce de studiu.

Eu mi-am terminat profiterolul de seară fericit, mai meritat ca oricând. Nici nu realizam că peste câțiva ani aveam să cânt într-o trupă faimoasă, pe același litoral, la aceeași „mare”, și că voi beneficia de momente și de aventuri extraordinare, care vor rămâne în sufletul meu pentru toată viața... Vacanțele la mare sunt grozave, dar păcat că se termină repede!

Odată reîntors în capitală, în cealaltă parte a vacanței și pe urmă în timpul școlii, reluam antrenamentele la natație și sărituri de la trambulină, căci eram înscris la Școala Sportivă nr. 2. La complexul Floreasca, unde făceam antrenamentele, era formidabil, pentru că de multe ori veneau vedete străine cu orchestrele lor, care se produceau la sala de sport, așa-zis „polivalentă”, de lângă bazinul de înot acoperit. Era exact după antrenamentul de după-amiază, spre seară. Cădea perfect! Or, noi doar traversam părculețul dintre săli și intram rapid și pe gratis prin spate, băgați de oamenii de ordine, care ne cunoșteau deja. Acolo i-am văzut

pentru prima oară pe Yves Montand, Charles Aznavour, Salvatore Adamo, Domenico Modugno și pe alții. Atmosfera aceea incandescentă a sălii, plină ochi, cu luminile reflectoarelor și cu „diafanul” acela creat de o ciudată suspensie a particulelor de praf, ca o ușoară ceață bizară, sunetul acela extrem de puternic și aplauzele cu strigăte frenetice mă fermecau și mă atrăgeau din tot rărunchiul meu. În momentele acelea, parcă îmi doream să ajung și eu acolo pe scenă. Dar cum?

Eeee, o să vezi! Mai așteaptă puțin”, mi-am zis eu virtual, mai în glumă, mai în serios... După visul strălucitor trăit acolo vreme de o oră și ca să scurtăm bine drumul, trebuia să trecem prin vestita „Groapă Floreasca”, fosta groapă de gunoi, chiar la limita superbului cartier Parcul Filipescu. Un „bidonville”¹ mizerabil, populat de țigani și de familiile lor, locuitori săraci și vremelnici ai unor barăci improvizate din lemn și cartoane sau din „te-miri-ce”, despărțite de un fel de străduțe nepavate, un „colț” de rușine al Bucureștilor, o văgăună parcă din alt secol, la numai doi pași de fostele cartiere burgheze ale zonei Dorobanților. Treceam repede în viteză pe acolo, mai ales iarna, seara, pe întuneric, și câteodată ne trezeam acostati de țigănuși obraznici, cerșetori care în schimbul unor șfanți ne lăsau în pace. De cele mai multe ori preferam să evităm acest „*devil's camp*”², chiar dacă făceam un ocol important, ca să ajungem spre centru.

În vremea aceea, tata avea un prieten clarinetist, care era dirijorul unei orchestre mici de muzică ușoară și jazz, ale unei întreprinderi de stat, evident. Era o reminiscență pozitivă de la vechiul regim, tolerată și care se mai practica pe alocuri. Există obiceiul ca unele instituții, foste private, să aibă propriile orchestre, cu instrumentiști amatori. De multe ori, se ducea să-l ia de la repetiții, să bea o bere și adeseori mă lua și pe mine. Mergeam mai

¹ „Cartier mizerabil”, în fr. în orig.

² „Așezare drăcească”, în engl. în orig.

devreme, ca eu să ascult cum cântă „domnii aceia”. Eram numai ochi și urechi, fericit; pentru mine, această nouă incursiune era resimțită ca un cadou al tatei. Vizitele acolo, în imobilul din Piața Rosetti, la domnul Paul Ionescu și orchestra lui, au fost extrem de benefice, căci luam contact aproape direct cu instrumentele, cu sunetul lor, cu interpretarea acelor muzicanți. La tobe era un tip durduliu, cu părul vâlvoi, foarte concentrat, atent și precis. La rugămintea lui nea Paul, domnul „Trowa”, căci așa îi spuneau colegii, mi-a arătat tobele, cinelele, bețele și „periuțele”, cum se folosesc pedalele de la charleston și de la toba mare, în fine, mi-a făcut o lecție inițiativă la instrumentul acela de „percuție”, indispensabil și sofisticat, care nu era accesibil oricui, dar foarte atrăgător pentru mine, chiar fascinant. În alte câteva ședințe, Trowa, un tip foarte drăguț, mi-a dat lecții, cum să folosesc setul de baterie, multe detalii și „șmecherii”, și mi-a spus ce exerciții să fac pentru a progresa, pentru a deveni un bun „toboșar”. Porecla lui, aveam să aflui mai târziu, spre amuzamentul meu, făcea aluzie la o marcă de tobe și cinele fabricate în Germania, pe care le folosea chiar el.

Chestia cu sportul paralel școlii a durat ceva. Părinții mei mă acompaniau în aceste demersuri, dar nu mă obligau. Îmi explicau mereu binefacerile sportului și îmi achiziționau de fiecare dată când era necesar echipamentele de care aveam nevoie. Introducerea sportului avea să se întâmple în partea a doua și spre sfârșitul școlii primare, când aveam 9–10 ani, concretizându-se prin dualitatea atletism-înot. Avea să continue și în primii ani de liceu, până spre 13 ani; mă simțeam excelent din punct de vedere fizic. Și nu era vorba de orice atletism, căci dintr-un antrenament în altul, dintr-o competiție în alta, încet și sigur, am ajuns „campion pe țară” la proba de aruncare a suliței, la juniori. Eram un mic star. Era o tehnică specială la suliță, nu ușoară. Sulița trebuia să plutească în aer, să se „înșurubeze”, să zboare și să se ducă... cât mai departe. Aveam și un jurnal personal, sportiv, unde erau

marcați toți campionii internaționali la epoca respectivă, cu poze, date și performanțe. Am fost în multe cantonamente și concursuri sportive prin țară, în Bulgaria și Ungaria, căci intrasem în „lotul național”, ceea ce era un privilegiu destul de rar. Eram și fete, și băieți. Era foarte strict, foarte riguros, un efort susținut și puternic pentru a face performanțe, dar aventurile de toate felurile în perioadele acelea ne făceau viața sportivă mai acceptabilă.

Mă îndrăgostisem de o alergătoare foarte bună de la Târgu-Mureș, pe jumătate ungueroaică, Mony, blondă cu ochii albaștri, de familie bună. Avea un accent simpatic și se îndrăgostise și ea de mine. Ne scriam scrisori de dragoste și ne vedeam fugăr doar la diferite concursuri la București sau prin țară, dar nu era nimic de făcut, așa că focul acela s-a stins destul de prematur.

La început doream să fac decatlon, în care atleții se întrec la cele 10 probe principale din atletism, o încercare complexă și grea. Eu, care aveam origini grecești din partea mamei, culminate chiar cu un străbunic „amiral al Dunării de Jos”, mă vedeam cumva coborât din Olimp (!) și, bineînțeles, „cel mai tare”, „cel mai puternic”, adică „cel mai sus”! Așa erau grecii antici cu mitologia lor fantastică, trebuia cumva să se „coboare” și în mine, în a „mia spiță”, mi-am zis... Nu a fost să fie așa, nu s-a „coborât”, nu aveam carura și nici calitățile extrem de complexe pentru această incredibilă provocare sportivă. În plus, eram și foarte tânăr atunci. Ca să nu mai vorbesc de gândul permanent care zbura către muzică...

La un moment dat, eram destul de dezamăgit de sport, dar nu bănuiam că perioada aceasta de „strictețe vitală” în viața mea va fi extrem de benefică mai târziu, arătându-mi un lucru esențial, și anume că „prin muncă și tenacitate pot să ajung și la performanțe mari”.

Era ceva indispensabil pentru ce urma să vină în curând...